

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป้าประสงค์ของการศึกษาไทยที่ว่า คนไทยทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันที่จะได้รับการศึกษา และพัฒนาชีวิตตามความสามารถอย่างเต็มที่ คนไทยย่อมมีโอกาสปรับปรุงตนเองให้รอดพ้นจากความทุกข์ยากและความเขลา รู้รอบเท่าทันความเปลี่ยนแปลงนานับการอยู่เสมอ อีกทั้งมีความรับผิดชอบต่อความอยู่รอดของชาติไทย ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงตนและธำรงชาติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้มีความสามารถในการทำงานเลี้ยงชีพได้อย่างสุจริต (กระทรวงศึกษาธิการ 2525:3)

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้ และมีความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ เมื่อจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาไปแล้วสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525:๕) หลักสูตรได้กำหนดโครงสร้างของเนื้อหาเป็นมวลประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไว้ 5 กลุ่มประสบการณ์คือ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในการให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนทั้ง 5 กลุ่มประสบการณ์มีความสำคัญและจำเป็นแก่ผู้เรียนโดยทั่วไปเท่ากัน ทั้งยังเปิดโอกาสกว้างที่จะให้แต่ละท้องถิ่นสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะความต้องการและความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเมื่อผู้เรียนจบหลักสูตรระดับนี้ไปแล้ว แต่ในสภาพที่เป็นจริง ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนยังขาดความสมบูรณ์และความสอดคล้องของการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา กล่าวคือ ผู้ที่เรียนจบหลักสูตรในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วยังขาดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการทำงานตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังคำกล่าวของ เฉลียว บุรีภักดิ์ ซึ่งกล่าวว่า คนไทยยังมีความบกพร่องในการทำงานคือ มีความเกียจคร้าน ทำงานไม่เป็น ไม่ชอบการทำงาน ทำงานเป็นกลุ่มไม่ได้ และขาดความรู้ความชำนาญที่แท้จริงในการทำงาน (เฉลียว บุรีภักดิ์ 2527:

20-21) โดยเฉพาะผู้ที่เรียนจบหลักสูตรในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วยังขาดความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการที่จะทำงานหาเลี้ยงชีพได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นในท้องถิ่นที่เป็นชนบทยากจนที่มีอัตราการเรียนต่อของผู้ที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผู้ที่จบการศึกษาเหล่านี้ต้องออกมาสู่โลกของงานอาชีพ ในท้องถิ่นเหล่านี้รัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นการออกไปสู่โลกของงานอาชีพของผู้เรียนเป็นพิเศษ และกลุ่มวิชาที่สามารถสนับสนุนการออกไปสู่โลกของงานอาชีพที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนได้คือ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ คำนิยม และนิสัยรักการทำงาน เพื่อเป็นพื้นฐานแก่ผู้เรียนในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งให้มีความอดทน ประหยัดข้อเสีย พึ่งตนเอง มีวินัย และมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรไปใช้เป็นพื้นฐานในการทำงานและประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525:297)

หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจัดทำขึ้นโดยมีความมุ่งหมายที่จะให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจหรือแบบเปิด และสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่มุ่งให้มีลักษณะเบ็ดเสร็จ ทั้งให้มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถนำไปปฏิบัติได้ ฉะนั้นในการจัดจึงมีหลักการดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ให้ทั้งที่เป็นแบบคนทั้งประเทศจะต้องเรียนร่วมกันและส่วนที่ท้องถิ่นสามารถนำไปดัดแปลงเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาวะและความต้องการของท้องถิ่นด้วย เช่น ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จัดให้มีเนื้อหาที่จะต้องเรียนสองส่วน ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความถนัด ทั้งนี้เพื่อเตรียมตัวผู้เรียนไปสู่งานอาชีพในภายหน้า หลักสูตรอีกส่วนหนึ่ง เขตการศึกษาได้สร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
2. จัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ให้ผู้เรียน เรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน (ยอมรับประสบการณ์ในการทำงานนอกโรงเรียนว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร) เพื่อสนองหลักการของหลักสูตรที่มีลักษณะแบบเปิดและเบ็ดเสร็จ

3. จัดมวลประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน ด้วย
เหตุนี้เนื้อหาในกิจกรรมบางเรื่องในหลักสูตรจึงให้เรียนเหมือนกันหมด ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่
1-6 โดยมีความยากง่ายแตกต่างกัน

ในการจัดโครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพดังกล่าวข้างต้นนั้นได้
จัดให้ผู้เรียน เรียนรู้ประสบการณ์ 3 ด้านคือ ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน ประสบการณ์
พื้นฐานในการทำงาน และประสบการณ์พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน (กระทรวงศึกษาธิการ 2527:
2-4)

เนื้อหาสาระของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพแบ่งเป็น 3 งานคือ งานบ้าน
งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง ทั้ง 3 งานนี้มีรายละเอียดของเนื้อหาที่ยากง่ายแตกต่างกัน
โดยจัดให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียนตามระดับช่วงชั้น ตั้งแต่ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เนื่องจากกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนี้เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยการเตรียม
พื้นฐานในด้านอาชีพให้แก่ผู้เรียน จึงได้มีการเพิ่มเนื้อหาสาระอีกส่วนหนึ่งเข้าไว้ในช่วงสุดท้าย
ก่อนที่ผู้เรียนจะจบจากโรงเรียนไปคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เนื้อหาสาระส่วนที่เพิ่มนี้เป็น
ความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพแขนงต่าง ๆ ที่เข้มข้นและกว้างขวางขึ้น ซึ่งหลักสูตรส่วน
นี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัดเรียกว่า งานเลือก งานเลือกมี
5 แขนงงานคือ แขนงงานบ้าน แขนงงานเกษตร แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์
แขนงงานอาชีพอื่น ๆ แต่ละแขนงงานจะแบ่งออกเป็นกลุ่มงาน และในกลุ่มงานจะประกอบด้วย
เรื่องต่างๆ แต่ละเรื่องจะมีเนื้อหาเบ็ดเสร็จในตัวเอง (กระทรวงศึกษาธิการ 2527:5) ทั้งนี้
เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษา และตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่ผ่านมาได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับ
งบประมาณในการดำเนินการ ภาครัฐที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมเฉพาะ ขาดแหล่ง
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคและวิธีสอน (วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล 2530:ช) ซึ่งสอดคล้องกับการติดตาม
ผลและการประเมินผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (อ้างใน ประยงค์
จินดาวงศ์ 2527:535-562) ซึ่งพบว่า ในการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพยังมี

ปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคลากรในโรงเรียนคือ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ ไม่ให้การสนับสนุน ครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะเฉพาะงาน ขาดการวางแผนและการเตรียม การสอน ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน สื่อมีน้อยประเภท จำนวนจำกัด ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อ ปัญหาทางด้านงบประมาณสถานที่เก็บ รักษาสื่อ และปัญหาทั่วไปคือ ครูขาดเอกสารสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติมความรู้ จากปัญหาเหล่านี้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเท่าที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จ เท่าที่ควร ทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่หันมาเน้นการสอนวิชาหนังสือแทน เช่น เลข ภาษาอังกฤษ (กมล สุตประเสริฐ 2530:50) เพราะไม่ต้องใช้งบประมาณมากและเป็นการแก้ปัญหานั้นเนื่อง มาจากบุคลากรขาดความพร้อม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ในชนบทที่ยากจนนั้นไม่สามารถ แก้ปัญหาได้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

ประกอบกับในสภาพปัจจุบันนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วเรียนต่อใน ระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่า ที่ผู้เรียนจบออกมาแล้วไม่ได้เรียนต่อส่วนใหญ่เป็นเพราะฐานะทางบ้าน ยากจน ผู้ปกครองจึงหวังให้ออกมาเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวบ้าง แต่เท่าที่ผ่านมามีปรากฏ ว่า ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาต่อเหล่านี้ยังทำงานไม่เป็น ทำงานต่ำระดับ สาเหตุมาจากประสิทธิภาพในการ ผลิตต่ำคือ ความรู้น้อย ขาดการฝึกฝนงานฝีมือและอาชีพ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ 2528:26) และอีกบางส่วนยังว่างงาน ทำให้เกิดปัญหาสังคม โดยเฉพาะในเขตการ ศึกษา 8 ซึ่งมีอัตราการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาอยู่ใน ระดับต่ำ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตการศึกษา 8 แล้ว ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษา

ปีการศึกษา	จำนวนผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา	จำนวนผู้ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษา	ร้อยละ
2528	84,370	35,645	42.25
2529	80,227	34,473	42.97
2530	77,107	33,313	43.20

รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหานี้ ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จึงได้ระดมสรรพกำลังของ 4 กระทรวงหลักคือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้เพิ่มเป็น 5 กระทรวงหลักคือ เพิ่มกระทรวงอุตสาหกรรมเข้าไป ช่วยในการพัฒนาชนบทยากจนโดยมีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหาคือ 5 กลุ่มคือ กลุ่มปัญหาโครงสร้าง พื้นฐาน กลุ่มปัญหาผลผลิตที่เพิ่มรายได้การประกอบอาชีพ กลุ่มปัญหาสาธารณสุข กลุ่มปัญหาแหล่ง น้ำ กลุ่มปัญหาความรู้และการขาดโอกาสทางการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ รับผิดชอบขจัดปัญหาความรู้และการขาดโอกาสทางการศึกษาในรูปของโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ดำเนินงานโดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ โดยให้โรงเรียนเป็นแหล่งนำทางสร้างปัญญาให้แก่ประชาชนให้บุคลากรในโรงเรียน ประถมศึกษาอันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูเป็น "แกนนำ" ผู้นำท้องถิ่นเป็น "ผู้ประสาน งาน" ให้นักเรียนเป็น "สื่อ" เพื่อให้ผลการพัฒนาของโรงเรียนถึงมือประชาชนโดยผ่านทาง นักเรียน

โครงการนี้ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2526-2529) โดยใช้ชื่อว่า "โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน" เมื่อ โครงการนี้เข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ในปีแรกของ แผนฯ (2530) เปลี่ยนชื่อเป็น "โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท" เพื่อเพิ่ม ปริมาณพื้นที่บริการ และในปีที่ 2 ของแผนฯ (2531) ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "โครงการเร่งรัด คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท" เพื่อเพิ่มความสามารถในการให้ความรู้พื้นฐาน ความหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งมุ่งเน้นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพอย่างครบ วงจร (กระทรวงศึกษาธิการ 2529:21) แต่วัตถุประสงค์ของโครงการยังเหมือนเดิม

การดำเนินงานของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ซึ่งใช้ชื่อย่อว่า "กศ.พช." มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะจัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนให้พึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะนักเรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ โดยระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมา สนับสนุนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในด้านกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพที่เหมาะสมกับ สภาพท้องถิ่น และเป็นกำลังสำคัญในการช่วยพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ 2529: 6) เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการนี้มุ่งให้เด็กนักเรียนนำความรู้ที่ได้รับ

จากทางโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันของคน โรงเรียนจึงเน้นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติจริงทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหนึ่งของโครงการที่ว่าให้นักเรียนเป็น "สื่อ" ให้ผลการพัฒนาของโรงเรียนถึงมือประชาชน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนตามโครงการนี้จึงเน้นการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดสรรงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการฝึกวิชาชีพ และผลิตชุดการสอนวิชาชีพ เป็นต้น

ในปีการศึกษา 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ประเมินโครงการ กศ.พช. โดยทำการประเมินในรูปแบบชิป (CIPP MODEL) ซึ่งเป็นการประเมินทั้งระบบ ประกอบด้วยการประเมิน 4 ชนิดคือ

1. การประเมินผลสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการกำหนดวางแผนเกี่ยวกับโครงการการเปลี่ยนแปลง เช่น ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

2. การประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3. การประเมินผลกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินผลเรื่องราวหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในขั้นการปฏิบัติงาน

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลกระทบของโครงการว่าได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เป็นการกระทำเพื่อที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับการเริ่มวงจรใหม่

ผลการประเมินทั้งระบบด้านสภาพแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ด้านปัจจัยเบื้องต้นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านผลผลิตโดยภาพรวมการปฏิบัติงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับปานกลาง

ในฐานะที่ผู้วิจัยทำงานเกี่ยวกับการให้การศึกษาในโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 ซึ่งมีพื้นที่คลุม การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ในศูนย์ที่ 4 และ 5 จึงมีความสนใจผลการดำเนินงานในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งเมื่อคลุลงไปถึงรายละเอียดการประเมินผลโครงการในศูนย์ที่ 4 และ 5 แล้ว ปรากฏว่า

1. ค้านสภาพแวดล้อม ศูนย์ที่ 5 มีสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาค่อนข้างสูง บุคลากรไม่พร้อม ประชาชนมีการศึกษาน้อย เพราะยากจน
2. ค้านปัจจัยเบื้องต้น ศูนย์ที่ 5 มีปัจจัยเบื้องต้นน้อยกว่าศูนย์อื่น เนื่องจากเป็นศูนย์ที่มีปัญหาด้านประชาชนไม่ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน มีฐานะค่อนข้างยากจน โรงเรียนจำเป็นต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง จึงทำให้ดูเหมือนว่างบประมาณที่สนับสนุนปัจจัยเบื้องต้นน้อยกว่าศูนย์อื่น ๆ
3. ค้านกระบวนการ จากการที่ศูนย์ที่ 5 มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและค้ำปัจจัยเบื้องต้น ย่อมทำให้สภาพดังกล่าวไม่เอื้อต่อกระบวนการปฏิบัติงาน
4. ค้านผลผลิต ผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ 8 ประการของโครงการ กศ.พช. บรรลุผลในระดับปานกลาง

ในรายละเอียดของการดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ดังกล่าวมานี้ไม่มีการกล่าวถึง การดำเนินงานของศูนย์ที่ 4 โดยเฉพาะอาจเนื่องจากไม่มีผลงานที่เป็นจุดเด่น หรือจุดด้อยจนเป็นที่น่าสนใจ แต่อย่างไรก็ตาม ศูนย์ที่ 4 และศูนย์ที่ 5 เป็นที่ตั้งของจังหวัดในเขตการศึกษา 3 ที่มีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และประชากรที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงกัน ดังนั้นสภาพและปัญหาที่พบจากการดำเนินงานในศูนย์ที่ 5 จึงไม่แตกต่างจากศูนย์ที่ 4 คือ ผลการดำเนินงานของโครงการยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซึ่งผลกระทบนี้มีผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. เพราะโครงการ กศ.พช. เป็นโครงการที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ให้สมบูรณ์ครบถ้วนและบรรลุวัตถุประสงค์

จากความพยายามในการที่จะแก้ปัญหาทางด้านการศึกษาของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการ ขจัดปัญหาทางด้านการขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร สื่อและวัสดุอุปกรณ์ โดยมีโครงการ กศ.พช. เข้าไปสนับสนุนการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น แต่ผลที่ปรากฏนั้นยังไม่แตกต่างไปจาก เดิมคือ นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และขาดโอกาสในการศึกษาต่อเหล่านั้นยังขาดประสิทธิภาพในการทำงานเพราะ ความรู้มีน้อย ไม่มีทักษะเพียงพอ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทำงาน ดังที่ เคือนใจ ดีเทศน์ กล่าวถึงในประสบการณ์การทำงานของตัวเองว่า ได้รับฟังคำปรารภ ของผู้นำหมู่บ้านที่บ้านปางสา อําเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายว่า "เด็กเดี๋ยวนี้รู้มากขึ้น ไม่ค่อย เชื่อฟังพ่อแม่ ไม่อยากทำงานชุกดิน ดางหญ้า กลัวแดด กลัวฝน (เคือนใจ ดีเทศน์ 2527:40) จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขนั้น จำเป็นต้องมอง

ในหลายด้าน และด้านหนึ่งที่ควรได้รับการพิจารณาคือ การจัดการศึกษา เพราะถึงแม้ตัวหลักสูตรจะมีองค์ประกอบครบถ้วนก็ไม่สามารถที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายได้ถ้าปราศจากการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพหรือไม่คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เพราะผู้บริหารที่ค้ำยันสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนอย่างดี จึงจะทำให้ครูผู้สอนทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ที่มีพื้นที่กลุ่ม 8 จังหวัดในภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความยากจนหนาแน่น ทางกระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศให้เป็นเขตชนบทยากจนที่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีพได้ตามควรแก่สภาพ การจัดการศึกษาก็ยังต้องได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษด้วย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นที่น่าสนใจว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานโดยยึดการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นหลัก โดยเน้นการปฏิบัติตามสภาพท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยเฉพาะจุดเน้นแนวการพัฒนาชนบทของโรงเรียนสังกัด สปช. คือการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2529:21) จะสามารถขจัดปัญหาดังกล่าวได้หรือไม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เขตการศึกษา 8 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการใช้หลักสูตรในการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของครูให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลถึงนักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้ว และไม่ใ้ศึกษาต่อ ในปีการศึกษาต่อไป ให้เป็นผู้มีคุณสมบัติตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของครูที่สอนในโรงเรียน
ประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เขตการศึกษา 8 ในด้านต่อไปนี้

1. การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย
  - 1.1 การเตรียมบุคลากร
  - 1.2 การจัดสื่อการสอนและเอกสารหลักสูตร
  - 1.3 การจัดสถานที่ที่ใช้ในการเรียนการสอนและฝึกปฏิบัติ
  - 1.4 การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย
  - 2.1 กิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.2 เทคนิคและวิธีสอน
  - 2.3 การวัดผลและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู เอกสาร วารสาร บทความ งานวิจัย
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านใน
เขตชนบท เพื่อเป็นแนวในการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจากเอกสาร
ในข้อ 1 นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาและสำนวนภาษา แล้วนำมาปรับปรุง
แก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำ
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสอบถามสภาพและปัญหาการ
ใช้หลักสูตรประถมศึกษาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการ
กศ.พช. จากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและ
พื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ กศ.พช. ตั้งแต่ปี
2526-2530 จำนวน 162 โรงเรียน โดยกำหนดให้ผู้บริหารจำนวน 162 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนครูผู้สอน ผู้วิจัยเลือกเป็นตัวอย่างประชากรระดับชั้นละ 1 คน จำนวน 324 คน รวมเป็น
486 คน

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนและผู้บริหารที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโรงเรียนที่ผู้วิจัยจะศึกษา ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี นครราชสีมา กาญจนบุรี จำนวน 60 คน จากโรงเรียน 30 โรงเรียน แล้วนำมาปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์
5. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนในโครงการ กศ.พช. ในเขตการศึกษา 8 ที่เป็นตัวอย่างประชากร รวมทั้งสิ้น 486 คน เพื่อรวบรวมข้อมูล
6. นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ตามโครงสร้างของหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งต้องการสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ค่านิยม นิสัยรักการทำงาน มีความขยันอดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัยมุ่งมั่นทำงานให้ได้ผลสำเร็จตาม จุดประสงค์ และเป็นพื้นฐานแก่ผู้เรียนในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษา-ธิการ 2525:297) ประกอบด้วย งานพื้นฐานที่ต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มี 3 งานคือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง และงานเลือกในชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5-6 อีก 5 แขนงงานคือ แขนงงานบ้าน แขนงงานเกษตร แขนงงานช่าง แขนงงาน ช่างประดิษฐ์ และแขนงงานอาชีพอื่น ทั้งนี้รวมถึงกลุ่มประสบการณ์พิเศษที่เลือกสอนวิชาอาชีพที่ เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อ พัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 8 ที่เข้า ร่วมในโครงการ กศ.พช. ในปี พ.ศ.2526-2530 ซึ่งมี 8 จังหวัดคือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา แม่ฮ่องสอน จำนวน 162 โรงเรียน

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือผู้ช่วย หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 8 โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 162 คน

ครู หมายถึง ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึษาปีที่ 5 และ 6 ของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 8 จำนวน 162 โรง โรงเรียนละ 2 คน
จำนวน 324 คน

โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท หมายถึง โครงการซึ่งสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดให้มีขึ้นในปีงบประมาณ 2526 เพื่อปรับปรุงการ
เรียนการสอนให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อคุณภาพชีวิต
ได้ โครงการนี้ดำเนินการต่อเนื่องไปจนถึงปีงบประมาณ 2534 โดยใช้ชื่อย่อในการดำเนินงาน
ว่า "กศ.พช."

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางให้ครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงการใช้หลักสูตรกลุ่มการ
งานและพื้นฐานอาชีพในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ได้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางให้คณะกรรมการของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนา
หมู่บ้านในเขตชนบท และศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่ม
การทำงานและพื้นฐานอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย